

Kolonel Houwdegen grijpt de macht !

© Rob Maayen 2008

Kolonel Houwdegen grijpt de macht !

Overzicht personages/rollen

Tekstrollen:	
Kolonel/generaal Houwdegen	j
Sergeant(-majoor) Bullebak	j
Koning Alexander	j
Kamerheer Hendrick	j/m
Minister-president Van Balen	j/m
Minister van binnenlandse zaken Draler	j/m
Minister van financiën Zwijntjes	j/m
Minister van culturele zaken Stuntel	j/m
Zakkenroller Gerrit Grijpgraag / prof. dr. Zwamstein	j/m
Zakkenroller Jaap Jatter / drs. Zwendel	j/m
Lijfwachten	j/m
Agent	j/m
Visverkoper	j/m
Groenteverkoper	j/m
Bakker	j/m

Figuranten:	
Onderdanen	j/m

Auditiegroepen:	
verschillende groepen voor dans, playback, acrobatiek etc.	j/m

Een groot deel van de rollen kan zowel door jongens als meisjes worden gespeeld. Hiervoor zijn soms kleine aanpassingen in de tekst nodig. Ook kan gebruik gemaakt worden van dubbelrollen (zeker bij de auditiegroepen en de figuranten). Het aantal en de omvang van de optredende auditiegroepen kunnen naar eigen inzicht en mogelijkheden bepaald worden.

SCÈNE 1: de koninklijke werkkamer (ochtend)

Het decor in de eerste scène laat de werkkamer van koning Alexander zien. Aan de rechterzijde, enigszins schuin naar het publiek gericht, staat een fors bureau. Op de ene hoek van het bureau staat een telefoon van een wat ouder model. Op de andere hoek ligt een stapel paperassen/dossiermappen. Verder zijn op het bureau nodig: een kist met flinke sigaren en een kistje gevuld met allerlei medailles (aan linten) en onderscheidingen (met spelden). Tegen de achterwand van het toneel hangt een groot schilderij/staatsieportret met een brede lijst. Deze lijst kan gemaakt worden met behulp van purschuim/isolatieschuim.

Na uitharding van het materiaal is het gemakkelijk te beschilderen of bespuiten met goudverf. Het portret toont een koning in vol ornaat. (Dit schilderij is tweezijdig te gebruiken. Op de achterzijde moet een afbeelding staan van een generaal met veel onderscheidingen. Deze zijde is nodig vanaf scène 3)

Om de werkkamer meer stijl te geven, kunnen enkele klassieke zuilen met kapitelen op het podium geplaatst worden. Indien voor plaatsing op de achtergrond gekozen wordt, kunnen ze in het platte vlak geschilderd worden. Bevestig ze op de achterwand, bijvoorbeeld aan weerszijden het staatsieportret. Als voor plaatsing op de voorgrond wordt gekozen, is een ruimtelijke uitvoering fraaier. Gebruik daarvoor bijvoorbeeld de grote kartonnen kokers die tegenwoordig in de bouw worden gebruikt om betonnen pilaren te storten. Ze zijn gemakkelijk te beschilderen en kunnen voorzien worden van een voetstuk en een kapiteel. De kamer kan de kamer naar eigen inzicht afgewerkt worden met bijvoorbeeld gordijnen en boekenkasten.

Voor het plot zijn verder nodig: een tafeltje met een fles champagne en glazen in de linkerhoek, een grote staande schemerlamp in de buurt van het bureau en minstens één grote kamerplant aan de linkerkant van het toneel (zie hiervoor scène 3).

Bij aanvang van de scène is het toneel verlaten.

Na een tijdje komt van links kolonel Houwdegen in paradejas op (indien mogelijk is opkomst vanaf het middenpad in de zaal verrassend). Ondersteun de opkomst eventueel met een pittig, militair muziekfragment. Dit kan vaker bij de opkomst van Houwdegen gebruikt worden als een soort herkenningsmuziek.

De kolonel is gekleed in een modern uniform van de landmacht met bijbehorende pet. Zijn jasje is rijkelijk voorzien van onderscheidingen. Onder zijn arm klemt hij met veel bravoure een officiersstafje. Bruine lederen handschoenen kunnen zijn outfit completeren.

Hij loopt met afgemeten passen enkele keren op de voorgrond heen-en-weer. Dan staat hij op de rechterhoek abrupt stil en springt strak in de houding met zijn gezicht naar de zaal. Met een afgemeten gebaar werpt hij een blik op zijn horloge en fronst zijn wenkbrauwen.

Op dat moment komt van links (of ook via het middenpad) sergeant Bullebak op. Hij is ook gekleed in een modern (gevechts)tenue van de landmacht (legerkistjes, trui, baret). Met veel gestamp springt hij juist voor de kolonel in de houding en salueert hij.

Bullebak: (luid)

Sergeant Bullebak meldt zich !

Houwdegen haalt zijn stafje tevoorschijn en priemt hem daarmee tegen de borst.

Houwdegen: (nijdig)

Je bent te laat, uilskuiken !

Hij wijst demonstratief op zijn horloge.

Houwdegen: (streng)

Om precies te zijn: 45 seconden ! Begrepen ?!

Bullebak recht zijn rug en kijkt strak voor zich uit.

Bullebak: (heel luid)

Jawel, kolonel Houwdegen ! Het spijt me, kolonel ! Ik heb de laatste voorbereidingen getroffen voor onze actie!

De kolonel kijkt schichtig om zich heen en geeft dan de ander een nijdig tik met zijn stafje.

Houwdegen: (luid)

Niet zo hard, sukkel ! Moet iedereen ons horen ?!

Bullebak: (fluisterend)

Jawel, kolonel Houwdegen ! Het spijt me, kolonel ! Ik heb de laatste voorbereidingen getroffen voor onze actie !

Houwdegen gromt tevreden en loopt dan even heen-en-weer aan de rand van het podium.

Houwdegen: (bevelend)

Breng rapport uit !

Bullebak: (gedempte stem)

Alles klaar is voor de actie 'Surprise'. Iedereen is op zijn post !

De kolonel grijnst voldaan en tikt vergenoegd met het officiersstafje in de palm van zijn hand.

Houwdegen: (gemeen)

Mooi !.. Wij gaan koning Alexander een verjaardagssurprise bezorgen die hij niet gauw zal vergeten...

Bullebak grinnikt instemmend en ontspant zijn houding enigszins. Hij verstart direct als zijn meerdere hem berispelend aankijkt.

De kolonel werpt met een afgemeten gebaar een blik op zijn horloge.

Houwdegen: (hoogdravend)

Het uur "U" nadert !

(bevelend)

Horloges gelijk zetten !

Met hetzelfde afmeten gebaar bekijkt Bullebak zijn horloge.

Houwdegen: (nadrukkelijk)

8 uur,... 55 minuten...30 seconden !

Bullebak: (geconcentreerd)

8 uur,... 55 minuten en ... 32 seconden !

Houwdegen neemt hem fronsend op en knikt dan instemmend. Hij kijkt genietend rond in de werkkamer en loopt dan behoedzaam naar het bureau. De kolonel streelt eerst liefkozend het bovenblad en de telefoon. Vervolgens haalt hij voorzichtig een sigaar uit het kistje en snuift verlekkerd de geur op. De sigaar gaat weer netjes terug in de kist. Dan opent hij het kistje met medailles/onderscheidingen en bewondert enkele exemplaren. Ook deze gaan netjes terug in het kistje. Hij zucht emotioneel en pinkt een traan weg.

Houwdegen: (ontroerd)

Nog even geduld...

Hij vermant zich en richt zich tot de sergeant.

Houwdegen: (bevelend)
Ingerukt ! Mars !

Bullebak springt in de houding en draait zich naar de linkerzijde van het toneel.

Bullebak: (luid)
Tot uw orders, kolonel !

Ze marcheren met veel gestamp samen af via de linkerzijde (eventueel de zaal uit via het middenpad). Hierbij kan het militaire herkenningmuziekje weer gebruikt worden. Het toneel is een moment leeg. Dan klinkt nadrukkelijk het geluid van een telefoon die overgaat.

Van rechts komt koning Alexander op. Hij is gekleed in een modern, stijlvol kostuum met een stropdas. Op deze stropdas of op zijn revers zit een flinke gouden speld in de vorm van een kroontje. In zijn hand heeft hij enkele brieven en verjaardagskaarten, die hij tijdens het lopen nog aandachtig doorneemt. Staande voor het bureau neemt hij de telefoon op.

Koning: (vriendelijk)
Met Alexander...

Als de beller zich meldt, glimlacht hij breed.

Koning: (verheugd)
Hé...(naam invullen van een bekend staatshoofd). Wat leuk dat je belt !

De volgende tekst wordt steeds met ruime tussenpozen gesproken om een dialoog te suggereren.

Koning: (hartelijk)
Dank je wel !...
(.....)
Ja, inderdaad 45 jaar....
(.....)
Ik vier het nu alleen in huiselijke kring. Binnenkort is de nationale feestdag.
Ik verheug me erop, want de mensen maken er altijd veel werk van.
(hartelijk)
Bedankt ! We zien elkaar binnenkort weer. Doe de hartelijke groeten aan...(naam echtgenote van eerder genoemd staatshoofd invullen)

Hij legt glimlachend de hoorn neer en bekijkt nog enkele kaarten. Daarna wordt er geklopt.

Koning: (uitnodigend)
Kom maar binnen !

De kamerheer komt binnen. Hij is gekleed in een strak uniform of een livrei. Hij maakt een diepe buiging.

Kamerheer: (hartelijk)
Hoogheid, mag ik u feliciteren met uw verjaardag ?

Koning: (warm)
Natuurlijk, mijn brave Hendrick.

Ze schudden elkaar hartelijk de hand. De koning klopt zijn kamerheer vol genegenheid op de schouder.

Kamerheer: (ontroerd)

Nog vele jaren, hoogheid. In goede gezondheid en wijsheid !

Koning: (luchtig)

Laten we het hopen...

(opgewekt)

Is er nog nieuws te melden op deze heugelijke dag ?

Kamerheer: (enthousiast)

Een delegatie van de ministerraad wil u hun gelukwensen overbrengen.

Koning: (verrast)

Ach wat leuk ! Laat ze maar gauw binnen.

De kamerheer maakt een lichte buiging en loopt naar de linkerzijde. Met gezicht naar de zaal kondigt hij de gasten één voor één aan. Zodra hun naam genoemd is, komen de ministers binnen, maken een diepe buiging en stellen zich vervolgens in een rij op.

Kamerheer: (luid)

Minister-president Van Balen !

Minister van binnenlandse zaken Draler !

Minister van financiën Zwijntjes !

Minister van culturele zaken Stuntel !

De laatste komt struikelend binnen en botst tegen zijn collega's op. Die kijken zeer verstoord naar hem. De koning en de kamerheer kunnen een glimlach nauwelijks verbergen.

De ministerraad zingt uit volle borst 'Lang zal hij leven'. Minister Stuntel is konsekvent een tel te laat bij elk slotwoord.

Van Balen: (geestdriftig)

Een driewerf hoera voor onze koninklijke hoogheid Alexander I !

De ministers en de kamerheer roepen drie keer luid 'hoera', ondersteund met een zwaaiend armgebaar. Ook hier is Stuntel telkens iets te laat met zijn uitroep.

De ministerraad schudt de koning hartelijk de hand, die de felicitaties blij in ontvangst neemt.

De ministers wachten vervolgens af en werpen elkaar vragende blikken toe. Stuntel staat dromerig voor zich uit te staren. Tenslotte geeft Van Balen zijn naaste collega een por. Die geeft de por door tot Stuntel wordt bereikt. Die schrikt op en loopt handenwringend naar de koning. Hij neemt onhandig het woord.

Stuntel: (hakkelend)

Stajemeit, ...eh ik bedoel majesteit...als minister van zulturele caken,

...eh...culturele zaken, heb ik een bescheiden verrassing voor u

georganiseerd.

Als voorproefje voor het grote feest willen enkele onderdanen u alvast vermaken met een klein optreden.

Koning: (verrast)

Ach, wat een alleraardigst idee ! Ik ben zeer benieuwd !

Naar eigen inzicht kunnen hier 1 of 2 zang/dansoptredens worden ingelast. Minister Stuntel kondigt de optredens op zijn geheel eigen wijze aan. De koning bekijkt de presentaties met grote belangstelling. Na elk optreden neemt hij de felicitaties van zijn onderdanen in ontvangst en bedankt hen hartelijk. De onderdanen worden vervolgens door Stuntel snel naar buiten geloodst.

Nadat de laatste kandidaten zijn vertrokken heerst er een vrolijke stemming onder de aanwezigen.

Koning: (uitgelaten)

Ik voel me echt jarig. Laten we samen het glas heffen !

(uitnodigend)

Hendrick, champagne graag !

De kamerheer haalt snel een dienblad vol gevulde glazen champagne. De koning reikt aan iedereen, inclusief de kamerheer, een glas uit. Als iedereen voorzien is, brengen ze een gezamenlijke toast uit.

Juist op dat moment komen in looppas (eventueel via het middenpad in de zaal) 4 soldaten/lijfwachten op, gewapend met een geweer of mitrailleur. Zorg voor gelijke kleding: camouflagebroeken, gevechtspetjes, T-shirts met korte mouwen etc. Sergeant Bullebak draaft achter de manschappen aan. Op een teken van de sergeant splitst de groep zich: twee soldaten houden de ministerraad onder schot, de andere twee richten hun wapens op de koning en de kamerheer. De sergeant stelt zich afwachtende houding strategisch in het midden van het toneel op.

(Indien mogelijk) verschijnt eveneens vanuit de zaal de kolonel. Hij marcheert waardig naar voren met zijn officiersstafje onder de arm geklemd. Bij het betreden van de werkkamer, springt Bullebak in de houding en salueert.

Bullebak: (luid)

Geef acht !

De manschappen springen in de houding. De kolonel salueert nonchalant terug en loopt zeer zelfingenomen naar de koning.

Koning: (verbijsterd)

Kolonel Houwdegen, wat moet dit voorstellen ?

Houwdegen grist het glas champagne uit de hand van de koning en drinkt het brutaal in één teug leeg. Vervolgens laat hij het glas op de grond vallen.

Houwdegen: (sarcastisch)

Ik zal me inderdaad voorstellen...

(zelfingenomen)

Zie hier de nieuwe heerser van dit land. Met mijn troepen heb ik de macht overgenomen. Het is afgelopen met uw bewind !

Hij knipt nadrukkelijk met zijn vingers naar de sergeant. Die springt in de houding met zijn gezicht richting publiek.

Bullebak: (opzwepend)
Wie is voor dit land een zegen ?!

De lijfwachten draaien zich tegelijkertijd om richting publiek en springen eveneens in de houding.

Lijfwachtentent: (luid)
Onze grote leider Houwdegen !

Daarna draaien ze direct weer terug naar de ministers en de koning. De kolonel richt zich heel zelfverzekerd tot de koning.

Houwdegen: (luchtig)
U hoort het...
(nadrukkelijk)
Vanaf nu bent u mijn gevangene !
(bevelend)
Sergeant, arresteer de koning !

De sergeant komt dichterbij, maar de ministers stellen zich als een beschermende rij één voor één voor de koning op.

Van Balen: (verontwaardigd)
Wij protesteren met klem tegen deze grove schending van onze democratie !

Zwijntjes: (heldhaftig)
Wij zullen onze majesteit beschermen !

Draler: (theatraal)
Desnoods met ons leven !

Stuntel kijkt zijn collega's benauwd aan en slikt hoorbaar.

Stuntel: (aarzelend)
Als het persé nodig is...

Houwdegen neemt de ministers aandachtig op. Hij loopt naar de rand van het podium en staart een moment peinzend voor zich uit.

Houwdegen: (zuchtend)
Zoals jullie willen...
(bevelend)
Sergeant !

Bullebak springt in de houding.

Bullebak: (luid)
Wat zijn uw orders, kolonel !

De kolonel maakt een achteloos gebaar in de richting van de ministers.

Houwdegen: (luchtig)
Schiet die ministerskliek neer !

De ministers reageren geschokt en grijpen elkaar angstig vast. De koning slaat de handen voor het gezicht. De sergeant grijnst gelukzalig en haalt enthousiast zijn pistool te voorschijn.

Bullebak: (dreigend)
Met genoegens....

Stuntel valt huilend op zijn knieën en heft smekend zijn handen op. De andere ministers overleggen ondertussen koortsachtig. Tenslotte stapt de minister-president naar voren en schraapt nadrukkelijk zijn keel. De kolonel geeft met een handgebaar te kennen dat zijn helper nog even moet wachten.

Van Balen: (aarzelend)
Momentje...gezien deze nieuwe ontwikkeling...

Zwijntjes stapt naar voren en gaat naast hem staan.

Zwijntjes: (haastig)
Wijzigen wij ons eerder ingenomen standpunt...

Vervolgens komt Draler naar voren.

Draler: (verontschuldigend)
Zoals gebruikelijk in de politiek...

Stuntel springt verheugd op en voegt zich haastig bij de anderen.

Stuntel: (gretig)
En doen we dus graag een stapje opzij...

De hele ministerraad maakt ruimte, zodat de koning en de kamerheer alleen komen te staan. Bullebak kijkt vragend naar zijn meerdere. Deze maakt een stopgebaar. Met duidelijke tegenzin zet de sergeant zijn wapen weer op veilig. De kolonel loopt zelfverzekerd voor de ministers heen-en-weer en bekijkt ze geringschattend.

Houwdegen: (minachtend)
Sergeant, smijt de koning en dat zootje slijmjurken in de cel !

De sergeant wenkt zijn mannen. De lijfwachten voeren eerst de ministers af. Bullebak ontfermt zich over de koning. Juist voordat Alexander het toneel verlaat, houdt de kolonel hen staande.

Houwdegen: (hatelijk)
O ja hoogheid,... nog gefeliciteerd met uw verjaardag....

De kolonel saluëert en lacht gemeen om zijn eigen grapje terwijl de koning wordt afgevoerd. De kamerheer probeert onopvallend de werkkamer te verlaten, maar wordt betrappt.

Houwdegen: (streng)
Jij blijft hier ! Ik heb altijd al een knecht gewild.

(waarschuwend)

Ik wil op mijn wenken bediend worden, anders....

De generaal maakt een gebaar van 'hals afsnijden'. De kamerheer knikt verschrikt en zet bibberend het dienblad met champagneglazen op het tafeltje. Daarna stelt hij zich discreet op aan de linkerzijde. De kolonel kijkt tevreden om zich heen en heft zijn armen in een overwinningsgebaar. Genietend loopt hij op het bureau toe en streelt het hout. Vervolgens gaat hij voorzichtig in de fauteuil zitten en installeert zich gemakkelijk. Achteloos neemt hij willekeurig enkele documenten en neemt die vluchtig door. Hoofdschuddend laat hij ze onverschillig op de grond vallen.

Met een nijdig gebaar veegt hij plotseling alle paperassen en verjaardagskaarten van het bureau.

Houwdegen: (heftig)

Vanaf nu geen papierwerk, geen inspraak meer, maar ijzeren gezag !

Om zijn woorden kracht bij te zetten, slaat hij met volle vuist op het bureau. Zijn gezicht vertrekt daarbij pijnlijk.

Houwdegen: (kreunend)

Mijn gezag !

Hij opent het kistsigaren en haalt een groot exemplaar te voorschijn. Hij knipt met zijn vingers naar de kamerheer.

Houwdegen: (grof)

Hé hark, geef me eens vuurtje ! En schenk me nog wat te drinken in !

Kamerheer: (afstandelijk)

Zoals u wenst !

De kamerheer bedient hem met duidelijke afkeer. De kolonel blaast grote rookwolken uit en slurpt hoorbaar champagne. Zelfvoldaan leunt de kolonel achterover en legt zijn voeten demonstratief op het bureau.

Na een tijdje komt Bullebak weer terug en springt in de houding.

Bullebak: (luid)

Sergeant Bullebak meldt zich !

De kolonel blaast op zijn gemak een rookwolk uit en neemt nog een flinke slok champagne.

Houwdegen: (smakkend)

Breng rapport uit !

Bullebak: (zakelijk)

De gevangenen zijn opgesloten en worden streng bewaakt. Alles is onder controle. Het is rustig in de hoofdstad. Niemand heeft iets gemerkt van onze staatsgreep !

Houwdegen: (scherp)
Mijn staatsgreep !
(zelfingenomen)
Ik ben geniaal !

Hij heft zijn glas champagne en brengt een toast uit op zichzelf. De sergeant kijkt smachtend toe.

Bullebak: (zakelijk)
Wat zijn uw verdere orders ?

De kolonel springt overeind en ijsbeert door de werkkamer. Plotseling blijft hij voor het staatsieportret van Alexander staan en bestudeert het aandachtig.

Houwdegen: (peinzend)
Ja,..wat wordt mijn eerste regeringsdaad...?
Ik moet natuurlijk kunnen verkeren in de hogere kringen van blaaskaken, volksverlakkers en zakkenvullers,.....
(beslist)
Ik zal mijn rang moeten aanpassen !

Hij loopt energiek terug naar het bureau en pakt het kistje met onderscheidingen. Aan de rand van het toneel houdt hij ze één voor één omhoog en keurt ze. Wat hem niet bevalt, laat hij achteloos op de grond vallen. Tenslotte kiest hij de grootste en opvallendste onderscheiding met een speld uit.

Houwdegen: (theatraal)
Hierbij benoem ik mezelf tot...generaal !

Hij prikt de medaille krachtig vast op zijn borst, waarbij hij een pijnlijk gezicht trekt. Vervolgens kijkt hij trots de zaal in, de hand daarbij als Napoleon in zijn uniformjas gestoken. Bullebak kijkt verlekkerd naar de medailles op de grond en kucht dan enkele keren nadrukkelijk. De generaal schrikt op zijn overpeinzingen en ziet de vragende blik van zijn ondergeschikte.

Hij knikt instemmend, rommelt wat in de hoop medailles en pikt er tenslotte de kleinste uit. Bullebak springt kaarsrecht in de houding.

Houwdegen: (plechtig)
Voor bewezen diensten benoem ik jou tot .....sergeant-majoor !

Hij speldt de onderscheiding op, stapt terug en salueert. Bullebak pinkt een traan weg.

Bullebak: (sniffend)
Dank u , generaal ! Het is een eer om u te dienen...
(zakelijk)
Wat zijn uw plannen met de koning en die ministers ?

Houwdegen loopt even in gedachten verzonken heen-en-weer en blijft dan ineens staan.

Houwdegen: (peinzend)
Een schijnproces,... veroordeling wegens hoogverraad,... en dan het
vuurpeloton...?

Bullebak: (gretig)
Mag ik het vonnis uitvoeren ? Dat wil ik voor geen goud missen...

Houwdegen: (onverschillig)
Natuurlijk !... Daar maak ik mijn handen niet aan vuil.

De generaal loopt opnieuw bedachtzaam heen-en-weer.

Houwdegen: (peinzend)
Over goud gesproken... Ik kan natuurlijk ook een losgeld vragen... Alexander is
erg geliefd bij het volk... Ze zullen zeker willen betalen...

Bullebak: (enthousiast)
Laten we het gewicht van de koning in goud vragen !

De generaal bekijkt hem met verwondering.

Houwdegen: (waarderend)
Geen slecht idee...
(laatdunkend)
...voor een ondergeschikte...

Bullebak: (smekend)
Mag ik de ministers wél uit de weg ruimen ?

Houwdegen: (nadenkend)
Nee, die kunnen we gebruiken als dreigmiddel...
(hardop redenerend)
De koning moet doen wat we willen, want anders gaan de ministers er aan....
De ministers moeten ons gehoorzamen anders kost dat de koning het leven... En
het volk houdt zich koest uit angst hun leiders te verliezen...

Bullebak knikt vol bewondering.

Bullebak: (vlijend)
O, wat bent u toch héérlijk slecht !

Houwdegen: (trots)
Ik ben gewoon briljant !
Dat verdient een nieuwe onderscheiding !

Opnieuw kiest hij een medaille uit het kistje en speldt die bij zichzelf op.

Houwdegen: (zelfingenomen)
Het is tijd voor de volgende stap in mijn meesterlijke plan.

(bevelend)
Roep mijn lijfwacht ! En haal de ministers uit de cel !

De sergeant salueert en draaft weg. Juist voordat hij het toneel verlaat, roept zijn meerdere hem nog na.

Houwdegen: (luid)
We treffen elkaar op het stadsplein !
(grijnzend)
We zullen het volk eens tonen wie nu de baas is.

Hij kijkt peinzend rond in de werkkamer. Zijn oog valt op het grote staatsieportret van de koning.

Houwdegen: (geïrriteerd))
Haal dat portret van de koning weg ! Daar hoort een groot schilderij van mijzelf te hangen!

Hij trapt demonstratief zijn sigaar op de vloer uit en wijst naar alle zaken die bij het bureau op de grond liggen.

Houwdegen: (bevelend)
En ruim die rotzooi onmiddellijk op !

Daarna verlaat hij met grote stappen het toneel via de linkerzijde.
De kamerheer blijft alleen achter. Zuchtend ruimt hij de onderscheidingen en paperassen op, die op de grond zijn achtergebleven. Als laatste pakt hij zijn dienblad met glazen champagne en loopt naar de voorgrond. Eerst kijkt hij steels om zich heen en drinkt dan in vlot tempo alle restjes op.
Dan draait hij in de richting van het staatsieportret en maakt er eerbiedig een diepe buiging voor.

Kamerheer: (treurig)
Wie had dát nu kunnen denken, hoogheid...
(snikkend)
Op uw verjaardag nog wel...

Met gebogen hoofd verlaat hij sloffend het toneel via de linkerzijde. Het licht dimmen. Een spot blijft gericht op het staatsieportret.

SCÈNE 2: het marktplein

Het decor toont een modern marktplein. De achtergrond kan neutraal zijn. Ook kunnen een aantal geschilderde gevels van (winkel)panden op het gordijn worden bevestigd.
Voor de kooplui zijn enkele eenvoudige kraampjes nodig. Ze kunnen snel worden opgebouwd worden van rechtopstaande (sinaasappel)kistjes en enkele brede planken. Plaats deze kraampjes bij voorkeur aan de zijkanten, zodat de middenruimte vrij blijft voor de spelers.
In het midden staat een stadspomp of een standbeeld met voetstuk. De pomp kan gemaakt worden van enkele stevige kartonnen dozen die op elkaar zijn gelijkmd.

Schilder ze vlekkelig grijs om graniet of basalt te suggereren. Aan de zijkant een flinke zwartgeschilderde lat verticaal bevestigen als zwengel .Gebruik voor de tuit van de pomp een grijze PVC buis (diameter voor regenafvoer) met gebogen eindstuk.

Voor een eventueel standbeeld kunnen ook op elkaar gelijmde dozen als sokkel dienen. De voet is een bredere doos. Plaats op de sokkel een bestaand beeld van een mens of dier van licht materiaal.

Aan de rechterzijkant van het plein is een ouderwetse straatlantaarn nodig. De paal kan gemaakt worden van een stevige kartonnen koker of een PVC-buis met een lengte van ongeveer 2 ½ m. Monteer aan de bovenzijde een sterke lamp. Een vierkante doos kan als lamphuis dienen. Snijd de vensters uit en beplak de openingen aan de binnenzijden met doorzichtig plastic. Gebruik voor de voet een stevige kartonnen doos of een lattenkruis.

Het eerdergenoemde gebruik van kraampjes kan overigens ook achterwege blijven. Dan moeten de kooplui één voor één opkomen met grote rieten manden vol koopwaar aan de arm. Ze zetten die ergens op het plein neer en beginnen vanaf die plaats hun verkoop. De kooplui dragen kleding die past bij hun beroep (schorten, klompen, kielen enz.)

De markt moet een levendige, gezellige sfeer uitstralen. Het gebruik van een aantal figuranten is hierbij heel wenselijk.

De kooplui beginnen luid hun waren aan te prijzen.

Groenteman: (luid)

Koop hier uw appels, peren en sinaasappelen !
Zoals iedereen weet; fruit past in elk dieet !

Visboer: (luid)

Nieuwe haring; lekker en gezond !
Vanmorgen zwom hij nog rond !

Bakker: (luid)

Heerlijk krentenbrood en zachte kruidkoek
Alles vers van uw bakker op de hoek !

Deze verkoopkreten enkele keren herhalen (ook door elkaar). Als de klanten opkomen ontstaat er een levendige handel. Een politieagent loopt ontspannen rond en maakt met verschillende mensen een praatje.

Tussen de klanten verschijnen nu ook twee zakkenrollers : Gerrit en Jaap. Ze bewegen zich zo onopvallend mogelijk tussen het marktpubliek, maar laten duidelijk zien waar hun belangstelling ligt. Zo nu en dan slaan ze goed zichtbaar voor het publiek hun slag. In verband met het plot moeten ze in ieder geval stelen: een portemonnee, een zakhorloge met ketting, een flinke gouden ring en een kunstgebit.

Het volgende gedeelte, tussen de markeringen ►, is facultatief. Als de mogelijkheden van de groep het toelaten, kan het ingelast worden. Zo niet, kan de tussenliggende tekst overgeslagen worden .

►Na een tijdje komen vanaf de zijkant enkele artiesten op en bespreken iets met de agent. Deze luistert met belangstelling en knikt dan instemmend. Vervolgens gaat hij op de verhoging staan en vraagt luid om aandacht.

Agent: (gebiedend)

Mensen, mag ik even jullie aandacht !

(eventueel herhalen)

Het geroezemoes op de markt verstomd geleidelijk en de aanwezigen kijken vol verwachting naar de agent.

Agent: (enthousiast)

Er zijn hier wat artiesten, die jullie wat willen laten zien.

Als het jullie goed bevalt, zouden ze graag binnenkort optreden op het verjaardagsfeest van koning Alexander !

Zijn jullie het daarmee eens ?

Het idee wordt met luid gejuich en enthousiaste uitroepen ontvangen.

Agent: (gebiedend)

Maak dan het midden het plein vrij zodat de voorstelling kan beginnen !

De mensen maken vol voorpret snel het middengedeelte vrij en stellen zich aan beide kanten op. Eventueel de kraampjes nog verder richting coulissen schuiven.

Naar eigen keuze kunnen hier twee of drie optredens worden verzorgd met zang, dans en/of acrobatiek. De agent fungeert telkens als aankondiger. Het volk reageert heel enthousiast bij ieder optreden en moedigt de kandidaten aan. Gerrit en Jaap gaan ondertussen door met hun activiteiten.

► Van de linkerzijde komen plotseling in looppas gewapende lijfwachten op. De mensen reageren paniekerig. Ze worden met het geweer in de aanslag naar de rechterzijde gedreven. Ze groepen samen rond de straatlantaarn. De beide zakkenrollers verdwijnen haastig van het toneel.

De agent probeert zich nog te verzetten tegen de soldaten, maar wordt direct bedreigd. De lijfwachten stellen zich met het gezicht naar het volk naast elkaar op. Als de toestand onder controle is, komen van de linkerzijde de ministers op met de handen boven het hoofd geheven. Sergeant Bullebak begeleidt hen met getrokken pistool. De ministers stellen zich aan de linkerzijde naast elkaar op. Bullebak posteert zich aan de zijkant en houdt alles nauwlettend in de gaten.

Even later komt eveneens van links generaal Houwdegen op.

Bullebak: (luid)

Geef acht !

Alle manschappen springen direct in de houding. Het volk kijkt angstig, maar ook nieuwsgierig toe.

De generaal loopt waardig naar het midden van het plein met zijn officiersstafje onder de arm geklemd. Zichtbaar genietend overziet hij de situatie.

Houwdegen: (bevelend)

Sergeant-majoor, breng rapport uit !

Bullebak: (afgemeten)

Strategische punten in de stad bezet. Alles onder controle. Burgers in bedwang.
Ministerraad present.

Houwdegen: (voldaan)
Mooi ! Precies zoals ik had gepland...

De agent worstelt zich tussen de bewakers door. Bullebak wil hem tegenhouden, maar de generaal gebaart hem de agent door te laten.

Agent: (verontwaardigd)
Wát heeft dit allemaal te betekenen ?!

De generaal bekijkt geringschattend hem van top tot teen. Vervolgens haalt hij doodkalm een sigaar tevoorschijn. Bullebak haast zich om hem van vuur te bedienen. Houwdegen inhaleert genietend en blaast de rook in het gezicht van de agent.

Houwdegen: (laatdunkend)
Sergeant-majoor, leg jij deze simpele burger de situatie even uit.

Bullebak komt met veel gestamp naar voren. Stram in de houding, strak in de zaal kijkend doet hij met krachtige stem verslag.

Bullebak: (luid)
Generaal Houwdegen en zijn loyale troepen hebben de macht overgenomen.
Koning Alexander en de voltallige ministerraad zijn onze gijzelaars !

Het volk schrikt. Sommigen slaan vol ongeloof de handen voor de mond of barsten in huilen uit. De sergeant gaat recht tegenover de agent staan.

Bullebak: (intimiderend)
Verzet - is - zinloos !

De generaal laat demonstratief zijn sigaar vallen en plet hem met zijn voet. Dan tikt hij de agent enkele malen met zijn stafje tegen de borst.

Houwdegen: (dreigend)
En zal zonder genade in de kiem worden gesmoord !
(dwingend)
Begrepen ?!

De agent knikt braaf en gaat diep verslagen terug naar het volk. De mensen kloppen hem troostend op de schouders en wachten gespannen af.
De generaal paradeert voor het volk heen-en-weer, terwijl hij voortdurend met zijn officiersstafje in de handpalm slaat.

Houwdegen: (luid)
Ik heb de macht overgenomen omdat dit land behoefte heeft aan een sterke leider !

Om deze bewering kracht bij te zetten, geeft hij een extra harde mep in zijn handpalm. Voor het publiek moet goed zichtbaar zijn dat zijn gezicht van pijn vertrekt. Hij herstelt zich snel.

Houwdegen: (opzwepend)

Koning Alexander en de regering zijn veel te aardig !
Alleen met ijzeren discipline kan dit land groot worden.
(trots)
En ik, generaal Houwdegen, zal daarvoor zorgen !

Hij knipt nadrukkelijk met zijn vingers in de richting van de sergeant. Deze springt opnieuw in de houding.

Bullebak: (luid)

Wie is voor dit land een zegen ?!

De lijwachten draaien zich tegelijkertijd om en springen eveneens in de houding.

Lijfwachten: (luid)

Onze grote leider Houwdegen !

Vervolgens stampen ze ritmisch met de kolf van hun geweren op de grond en draaien zich weer om naar het volk. De sergeant begint demonstratief te klappen, waarbij hij het volk en de ministerraad dwingend aankijkt. Uit angst doen ze tenslotte mee. De generaal maakt een bescheiden buiging als dank en richt zich tot de ministers..

Houwdegen: (laconiek)

Heren, het woord is aan u...

De ministers komen schoorvoetend en handenwringend naar voren.

Van Balen: (emotioneel)

We spreken namens onze geliefde koning Alexander...

Draler: (berustend)

De macht is inderdaad overgenomen door het leger.

Vanuit het volk klinken boze uitroepen. Er worden vuisten gebald en het volk dringt naar voren. De lijfwachten nemen een dreigende houding aan.

Zwijntjes: (bezwerend)

De koning smeekt jullie niet in opstand te komen !

Stuntel: (huilerig)

Want dan worden wij gestraft als lijzegaars,...eh...gijzelaars !

Er klinken kreten van woede en afschuw, maar het volk wijkt weer. Bullebak zwaait schijnbaar achteloos met zijn pistool. Met een hoofdknik gebaart de generaal dat de ministers snel door moeten gaan.

Van Balen: (poeslief)

Zijne excellentie generaal Houwdegen heeft echter besloten een menslievend gebaar te maken...

Opnieuw stampen de soldaten ritmisch met hun geweerkolven op de grond.

De sergeant spoort het volk weer aan te klappen. Houwdegen zet zelfingenomen zijn borst vooruit en knikt hen minzaam toe.

Draler: (bemoedigend)

De koning kán zijn vrijheid terugkrijgen !

Zwijntjes: (benauwd)

Daarvoor moet een aanzienlijk losgeld betaald worden.

Stuntel: (wanhopig)

We hebben het gewicht van de koning nodig in stoutgaven...eh...goudstaven !

Opnieuw komen er verontwaardigde reacties. De soldaten onderdrukken de protesten met een dreigende houding.

Houwdegen: (ongeduldig)

Genoeg geleuterd !

(bevelend)

Sergeant-majoor, start de inzamelingsactie !

Bullebak: (luid)

Mannen, aan de slag !

De soldaten draaien in de richting van de zaal en springen in de houding. Ze nemen gelijktijdig hun (gevechts)petten af.

Lijfwachten: (luid)

Wie van de koning houdt,
geeft ons al zijn goud !

Ze beginnen hardhandig met het verzamelen van sieraden. De meeste burgers staan direct hun ringen, kettingen, oorbellen etc. af. Een enkeling moet wat aangespoord worden.

Wanneer iedereen is beroofd, stellen de lijfwachten zich in een rij naast elkaar op met het gezicht naar de zaal. De buit houden ze in hun petten voor zich. De generaal en de sergeant lopen langs de rij. Bullebak verzamelt de sieraden in zijn baret . Houwdegen houdt zo nu en dan keurend een voorwerp tegen het licht. Hij is duidelijk niet tevreden met de opbrengst.

De generaal loopt vervolgens speurend langs het volk en tikt enkele mensen dwingend aan met zijn stafje.

De visboer probeert duidelijk zichtbaar voor het publiek in de zaal zijn gouden ring/ooring te verdoezelen, maar wordt betrap. De generaal dwingt hem het sieraad af te geven.

Houwdegen: (spottend)

Al draagt een aap een gouden ring,
het is en blijft een lelijk ding...

Hij gooit vervolgens de ring achteloos bij de rest in de mand.

Houwdegen: (hoofdschuddend)

Een mager begin, brave burgers...

(dreigend)

Jullie zullen écht beter je best moeten doen, anders...

De mensen reageren heel paniekerig. Ze beginnen druk heen-en-weer te rennen, waarbij ze telkens in de coulissen verdwijnen. Ze komen terug met allerlei nieuwe sieraden en die in de baret gedeponereerd worden. Deze handelingen eventueel ondersteunen met een pittig, kort muziekfragment.

De officieren kijken geamuseerd toe. Na een tijdje wordt het minder hectisch en blijven de mensen nahijgend afwachten. Houwdegen werpt een taxerende blik in de mand.

Houwdegen: (kritisch)

Al wat beter...

(waarschuwend)

Maar... we hebben nog heel veel nodig !

(streng)

Ik verwacht vanaf nu, elke dag een lading goudstaven op mijn paleis.

Het volk reageert verontwaardigd.

Houwdegen: (dreigend)

Denk aan de gijzelaars !

De ministers knikken smekend in de richting van het volk.

Houwdegen: (bevelend)

Voer de ministers af !

De sergeant neemt de mand mee en drijft de ministers voor zich uit. Vanuit het volk klinken bemoedigende kreten. Ze verdwijnen via de linkerzijde. Daarna stelt zich op iedere hoek van het plein een lijfwacht op. De generaal neemt luchtig wuivend afscheid van het volk.

De mensen verlaten geleidelijk het plein, verdrietig en met gebogen hoofden. Als laatste komen de kooplui en de agent op de voorgrond bij elkaar.

Groenteman: (mismoedig)

Die arme koning en de ministers zijn zwaar de pisang...

Bakker: (opstandig)

Wat zou ik dat tuig graag een koekje van hun eigen deeg geven !

Visboer: (fel)

Ik vertrouw die Houwdegen voor geen cent. Er zit een luchtje aan deze zaak...

De anderen kijken even sceptisch in zijn vismand, halen hun neus op en knikken instemmend. Dan verschijnt de sergeant weer op het plein. Hij hangt een plakkaat op bij de pomp/het standbeeld en de lantaarn met de tekst: "Wie van de koning houdt, geeft ons al zijn goud !". Vervolgens inspecteert hij het plein. Hij komt dreigend op de vier burgers af.

Bullebak: (schreeuwend)

Samenscholingen zijn verboden !

Onmiddellijk vertrekken of jullie worden gearresteerd !

Agent: (bitter)

We weten wie ons de wet voorschrijft...

(sceptisch)

Voorlopig althans...

Het viertal verlaat morrend het plein. De sergeant verzamelt zijn manschappen en marcheert met veel bombarie af (eventueel via het middenpad van de zaal).

Het plein ligt er even verlaten bij. Dan komen de twee zakkenrollers op, ieder van een andere kant. Ze treffen elkaar in het midden op de voorgrond. Ze kijken eerst omzichtig om zich heen of ze alleen zijn.

Jaap: (bezorgd)

Wát een vervelende toestand...

Gerrit: (nuchter)

Zeker, maar het was een mooie dag voor ons zakkenrollers...

(nieuwsgierig)

Wat heb jij kunnen jatten, Jaap ?

Zijn maat rommelt wat in zijn broekzak en haalt triomfantelijk een portefeuille tevoorschijn.

Gerrit: (bewonderend)

Wow ! Een portefeuille !

(nieuwsgierig)

Heb je al gekeken wat erin zit ?

Jaap: (zenuwachtig)

Dat durfde ik nog niet, Gerrit. Er was te veel bewaking op het plein.

Hij maakt de portefeuille open en bekijkt vol verwachting de inhoud. Zijn gezicht laat grote teleurstelling zien. Hij haalt er enkele muntjes uit en legt die beschaamd in zijn handpalm. Gerrit telt ze vlug.

Gerrit: (minachtend)

Twee euro en 40 cent...Is dat alles ?

Jaap: (verontschuldigend)

Zeker van die minister van financiën...Die heeft altijd geld tekort !

Hij gooit de lege portefeuille achteloos in de coulissen.

Jaap: (zuchtend)

Alwéér een minister zonder portefeuille in onze regering !

Zijn maat stoot hem vol voorpret aan.

Gerrit: (trots)

Moet je kijken wat ik heb, Jaap...

Hij haalt uit zijn eigen broekzak een zilveren zakhorloge aan een ketting tevoorschijn. Terwijl hij het triomfantelijk omhoog houdt, laat hij het horloge langzaam heen-en-weer zwaaien. Jaap staart er met open mond naar en volgt gehypnotiseerd de bewegingen van het horloge met zijn hoofd.

Jaap: (bewonderend)

Wát een mooi klokje...Dat zal best wat opbrengen...

Zijn maat bekijkt het horloge vertederd en haakt de ketting vast aan zijn eigen kleding.

Gerrit: (peinzend)

Misschien houd ik het zelf wel...

Jaap: (plagend)

Kun jij klokkijken dan ?

Zijn maat geeft hem een nijdige stomp.

Gerrit: (gebiedend)

Wat heb je nog meer ?

De ander rommelt opnieuw in zijn zak en haalt er verlegen een compleet kunstgebit uit. Deze plastic kunstgebitten zijn in feestartikelenwinkels te koop. Het formaat mag best wat overdreven zijn. Terwijl zijn maat het vol afkeer bekijkt, laat Jaap het voorwerp duidelijk aan het publiek zien.

Gerrit: (griezelend)

Jakkas, een kunstgebit...

(verontwaardigd)

Wat moet je daar nou mee ? Je staat altijd al met je mond vol tanden !

Zijn maat bekijkt het kunstgebit nog eens tevreden. Terwijl hij het open en dicht doet, bootst hij de bewegingen met zijn mond na.

Jaap: (verontschuldigd)

Het past precies...Het kan nog wel eens van pas komen...De ziektekosten worden immers ook steeds hoger...

Gerrit: (geïrriteerd)

Weg met die zoi of ik sla je tanden nu meteen uit je mond !

Jaap bergt verongelijkt het kunstgebit weer op. Gerrit haalt vervolgens een gouden ring tevoorschijn en houdt die uitdagend zijn maat voor.

Gerrit: (belerend)

Jaap Jatter, je moet nog een hoop leren !

(zelfingenomen)

Neem een voorbeeld aan je maat Gerrit Grijpgraag !...

Jaap fluit bewonderend en bestudeert de ring zorgvuldig.

Jaap: (vol ontzag)
Denk je dat het écht goud is ?

De ander grist de ring uit zijn hand. Dan bijt hij keurend op het edelmetaal en knikt tevreden.

Gerrit: (minachtend)
Natuurlijk ! Wat dacht jij dan ?

Terwijl Gerrit de ring nog koesterend in het licht houdt, kijkt Jaap ongemakkelijk om zich heen. Hij leest aandachtig de tekst op de borden bij de pomp/het standbeeld en de lantaarnpaal.

Jaap: (aarzelend)
Zeg Gerrit....moeten wij die ring niet inleveren om koning Alexander vrij te krijgen....

Zijn maat reageert eerst verstoord , maar knikt daarna toegeeflijker.

Gerrit: (peinzend)
Misschien ...Ik mag hem wel, die Alexander..., maar wij moeten tenslotte ook leven !

Jaap: (zorgelijk)
Als iedereen zijn goud gaat inleveren, blijft er trouwens weinig werk voor ons over...

Nog steeds spelend met de ring begint zijn maat te ijsberen op de voorgrond van het toneel. Plotseling staat hij stil en knikt beslist. Hij haast zich naar Jaap.

Gerrit: (opgewonden)
Luister... Wat zei onze oude leermeester altijd ?

Jaap denkt eerst diep na, dan klaart zijn gezicht op.

Jaap: (declamerend)
Daar waar de centen zijn,
ligt ons werkterrein !

Gerrit: (waardierend)
Bravo !
(geduldig)
En wáár liggen op dit moment de meeste centen ?!...

De ander pijnigt opnieuw duidelijk zichtbaar zijn hersenen. Ineens begint hij te stralen.

Jaap: (verrukt)
In het koninklijk paleis natuurlijk !

Gerrit klopt hem op de schouder.

Gerrit: (voldaan)
Precies !

(geheimzinnig)

Dus wordt het de hoogste tijd om daar eens een bezoekje af te leggen...

Zijn maat kijkt hem bedenkelijk aan.

Jaap: (onnozel)

Zijn we daar dan uitgenodigd ?

Gerrit geeft hem een nijdige stomp.

Gerrit: (heftig)

Nee sufbol ! Wij nodigen onszelf toch altijd uit !

Jaaps gezicht klaart weer op en hij knikt instemmend. Gerrit loert om zich heen en wenkt de ander samenzweerderig dichterbij.

Gerrit: (fluisterend)

Tegen middernacht breken wij in bij het paleis...

(gniffelend)

We gaan de geldkist van die Houwdegen wat lichter maken !

Zijn maat wrijft zich vergenoegd in handen.

Jaap: (hoopvol)

Misschien kunnen we dan ook wat doen voor die aardige koning Alexander.

Voortdurend op hun hoede verlaten beiden gniffelend het toneel. Het licht enigszins dimmen. Een spot blijft gericht op de plakaten op de achtergrond.

SCÈNE 3: de koninklijke werkkamer (avond)

Het decor is in grote lijnen hetzelfde als in scène 1.

Het portret van koning Alexander tegen de achterwand is echter vervangen (de achterzijde is benut, zoals vermeld bij de decoraanwijzingen in het begin).

Er hangt nu een portret van generaal Houwdegen , in vol ornaat en voorzien van een overdreven hoeveelheid onderscheidingen.

Op de hoek van het bureau, naar het publiek gericht, staat een schaal met grote bonbons.

Bij de aanvang van de scène komt generaal Houwdegen op met een stapel paperassen in zijn hand. Hij heeft weer enkele nieuwe decoraties op zijn jasje.

De generaal neemt eerst een bonbon en installeert zich dan behaaglijk in zijn stoel. Met zijn voeten op het bureau neemt hij telkens vluchtig een brief door. Vervolgens vouwt hij daar een vliegtuigje van. Met een verveeld gezicht gooit hij de vliegtuigjes door de werkkamer en staart ze na.

Na het gooien van enkele vliegtuigjes wordt er luid geklopt. De generaal gaat snel netjes zitten en ordent haastig de paperassen op zijn bureau. Hij gaat quasi aandachtig zitten lezen.

Houwdegen: (geprikeld)

Binnen !

De kamerheer komt van de linkerzijde op en maakt voor het bureau een buiging.

Houwdegen: (bot)

Wat moet je, slijmjurk ?

Zie je niet dat ik met belangrijke staatszaken bezig ben ?

Kamerheer: (beleefd)

Sergeant-majoor Bullebak wenst u te spreken.

Houwdegen: (zuchtend)

Laat hem binnen !

De kamerheer stelt zich op aan de linkerzijde en maakt een uitnodigend gebaar. Bullebak verschijnt, marcheert tot voor het bureau en springt dan in de houding.

Bullebak: (luid)

Sergeant-majoor Bullebak present !

Zijn meerdere blijft gespeeld aandachtig doorlezen en kijkt na verloop van tijd tergend langzaam op van zijn papieren.

Houwdegen: (knorrig)

Valt er iets te melden ?

Bullebak: (trots)

Uw weegschaal is klaar, generaal !

De generaal veert verheugd op en komt achter het bureau vandaan.

Houwdegen: (enthousiast)

Mooi ! Laat onmiddellijk zien !

De sergeant verdwijnt in looppas. Vanuit de linkercoullissen klinken allerlei luide commando's. De vier lijfwachten slepen met vereende krachten een zware weegschaal naar het midden van de werkkamer.

Neem voor deze balansweegschaal een brede plank van ongeveer 200 cm lengte. Bevestig precies in het midden een dwarsbalkje aan de onderzijde, zodat een soort wip ontstaat.

Op het linker uiteinde moet een flinke houten kist worden gemonteerd met een scharnierend deksel. De degelijkheid van deze schatkist kan nog benadrukt worden door op de hoekpunten brede metalen banden aan te brengen (of de hele kist metaalkleurig te schilderen) De kist moet afgesloten kunnen worden met een flink hangslot.

Het rechter uiteinde van de weegschaal voorzien van een klein plateau, waarop een speler kan staan.

De lijfwachten gaan op de achtergrond in het gelid staan. De generaal loopt taxerend rond het apparaat en test de balans voorzichtig uit.

Houwdegen: (tevreden)

Precies zoals ik bedacht had...

(bevelend)

Sergeant, breng de koning hierheen !

Terwijl de sergeant wegrent, richt Houwdegen zich tot de lijfwachten.

Houwdegen: (bevelend)

En jullie halen de ministers ! Zeg dat ze de eerste lading goudstaven mee moeten brengen !

De lijfwachten draven weg in een keurige rij. De generaal loopt nog even genietend rond het apparaat en wrijft zich vergenoegd in de handen.

Al snel komt Bullebak terug via de linkerkant. Hij duwt de koning respectloos voor zich uit. Alexander draagt geen colbertje en stropdas meer, maar alleen een overhemd. Zijn handen zijn voor het lichaam geboid.

Meteen daarna verschijnen de ministers, ieder gebukt onder het gewicht van twee goudstaven. Deze kunnen gemaakt worden van rechthoekige blokken hout, die goudkleurig zijn beschilderd.

Ze stellen zich aan de linkerkant op en laten de goudstaven met veel lawaai neerploffen. Bij Stuntel komen ze op zijn tenen terecht. Hij hinkt wat rond en probeert door allerlei grimassen zijn pijn te verbijten.

De ministers zwaaien voorzichtig naar de koning, die hen droevig toeknikt. De generaal bekijkt het tafereeltje spottend op afstand, terwijl hij smakkend van een bonbon snoept.

Houwdegen: (sarcastisch)

Wat gezellig om u weer te zien, majesteit !
Bevalt uw nieuwe kamer goed ?

De koning kijkt hem vernietigend aan, maar zwijgt. Houwdegen klopt hem kameraadschappelijk op de schouder.

Houwdegen: (gespeeld vriendelijk)

Misschien mag u er binnenkort wel uit...

(dreigend)

Als uw onderdanen tenminste hun best doen om goud in te zamelen...

(luchtig)

Laten we eens kijken wat de eerste opbrengst is.

De generaal wijst de koning op het plateautje van de weegschaal.

Houwdegen: (quasi vriendelijk)

Neemt u plaats, majesteit.

De koning schudt zijn hoofd en verzet geen stap.

Koning: (beslist)

Ik weiger mee te werken !

De generaal fronst zijn wenkbrauwen en wenkt heimelijk naar de geschrokken ministers. Die komen gejaagd één voor één naar voren.

Van Balen: (nervus)

Majesteit, in het belang van alle betrokkenen...

Draler: (dwingend)

Verzoeken wij u zeer dringend...

Zwijntjes: (nadrukkelijk)

Uw medewerking te verlenen.

De koning schudt opnieuw koppig zijn hoofd. De generaal zucht nadrukkelijk en staart dwingend naar de ministers. Hij knipt met zijn vingers. Bullebak komt quasi nonchalant dichterbij en begint demonstratief zijn pistool schoon te maken.

Stuntel reageert paniekerig. Struikelend over de goudstaven komt hij naar voren en valt op zijn knieën voor de koning.

Stuntel: (smekend)

Heigheid, eh...hoogheid,... gaat u alstublieft op die scheegwaal, eh...weegschaal staan ! U wilt ons toch niet in gevaar brengen !

De koning knikt begrijpend. Met tegenzin neemt hij voorzichtig plaats op het plateautje aan de rechterkant. De balans slaat natuurlijk door aan zijn kant. De generaal haalt van zijn nek een ketting/lint met een grote sleutel en houdt die omhoog.

Houwdegen: (bevelend)

Sergeant-majoor, open de kist !

Bullebak neemt de sleutel van hem over, maakt het hangslot open. Hij geeft de sleutel onmiddellijk weer terug aan zijn meerdere.

Houwdegen: (uitnodigend)

Heren, dan nu de eerste lading goudstaven !

De ministers komen één voor één naar voren en leggen hun goudstaven in de geopende kist. Ze kijken vol verwachting en teleurstelling naar de weegschaal die uit balans blijft.

Houwdegen: (gniffelend)

Zoals ik al had verwacht...

(verheugd)

Nog lang niet genoeg !

De koning kijkt Houwdegen doordringend aan.

Koning: (bedachtzaam)

Dus hoe minder ik weeg, hoe minder mijn onderdanen hoeven te betalen...?

De generaal staart hem verbluft aan en knikt traag bevestigend.

Koning: (triomfantelijk)

Dan weiger ik vanaf dit moment elk voedsel ! Ik ga in hongerstaking !

Deze mededeling slaat in als een bom. De ministers slaan geschrokken hun handen voor het gezicht. De generaal kijkt de koning vernietigend aan.

Houwdegen: (schamper)

Gaan we aan de lijn doen ?...

(dreigend)

Dat zullen uw ministertjes niet zo leuk vinden...

Hij knipt met zijn vingers. Bullebak bergt zijn pistool op en stroopt demonstratief zijn mouwen op. De ministers worden zenuwachtig en bijten op hun nagels. Stuntel reageert ineens. Hij rent naar de schaal met bonbons en houdt die de koning voor.

Stuntel: (smekend)

Heb medelijden met uw zielige ministers !

(huilerig)

Die nare Ballebuk, eh...Bullebak zal ons pijn doen...

De sergeant knikt gretig en kneedt alvast zijn vingers. De koning neemt met tegenzin een bonbon van de schaal en eet die met lange tanden op.

Houwdegen: (spottend)

Braaf !

(zakelijk)

Uw taak zit er voorlopig op. U mag weer terug naar uw cel !

De koning stapt van het plateau en wil weglopen. De generaal houdt hem staande.

Houwdegen: (plagend)

Vergeeten wij niet iets ?...

Hij wijst treiterend naar de schaal met bonbons van Stuntel. Verbeten neemt de koning hem over en loopt met gebogen hoofd weg. Bullebak begeleidt hem.

De ministers zwaaien de koning bedeesd na.

Houwdegen bestudeert ondertussen genietend de inhoud van de kist. Dan sluit hij met een klap het deksel en bevestigt het hangslot. De sleutel hangt hij weer duidelijk zichtbaar om zijn nek. Hij spreekt de ministerraad ernstig toe.

Houwdegen: (streng)

De kist is gesloten !

Hij gaat pas weer open als jullie de tweede lading hebben.

(resoluut)

Aan de slag, want er is nog veel nodig !

Hij wijst hen de deur. De ministers verlaten gedwee de werkkamer. De kamerheer begeleidt hen naar buiten en ze passeren daarbij de terugkerende sergeant.

Bullebak: (afgemeten)

De koning zit weer in zijn cel !

Houwdegen wrijft peinzend over het deksel van de kist.

Bullebak: (vertrouwelijk)

Het begin is gemaakt, generaal...

Houwdegen: (vals)

En het blijft bij een begin...

(vol binnenpret)

Ze weten namelijk niet dat wij elke keer wat goudstaven weghalen...

Bullebak: (gniffelend)

Zo kan het lang duren voordat het gewicht is bereikt...

De kamerheer is inmiddels onopgemerkt teruggekomen. Hij houdt zich schuil achter de kamerplant aan de linkerkant, duidelijk zichtbaar voor het publiek.

De generaal opent de kist en reikt zijn handlanger twee goudstaven aan. Hijzelf neemt er ook twee. Dan wordt de kist weer zorgvuldig gesloten.

Houwdegen: (genietend)

Die gaan we netjes ergens anders opbergen. Niemand komt dit ooit te weten...

Bullebak: (wijsgerig)

Wie wat bewaart, heeft wat...

Vol binnenpret verlaten beiden de werkkamer via de rechterzijde. Als ze weg zijn komt de kamerheer aan de linkerkant behoedzaam te voorschijn.

Hij trekt rammelt boos aan het hangslot en geeft een paar nijdige tikken op het deksel.

Kamerheer: (fel)

Zo worden we dus allemaal bedrogen en bestolen !

(wanhopig)

Ik moet een oplossing bedenken...

Hij begint zuchtend de werkkamer op te ruimen. Terwijl hij nog volop bezig is, komen de vier lijfwachten binnen.

Lijfwacht 1: (bars)

Wie ben jij ?

Kamerheer: (nadrukkelijk)

Ik ben de persoonlijke bediende van generaal Houwdegen !

Lijfwacht 2: (achterdochtig)

Wat doe je hier in de werkkamer ?

Kamerheer: (flink)

Ik moest de nodige troep opruimen.

Lijfwacht 3 kijkt op zijn horloge.

Lijfwacht 3: (gewichtig)

Voor burgers gaat de avondklok zo in .

Lijfwacht 4: (dreigend)

Wij beginnen met onze eerste wachtronde. Wegwezen dus !

De kamerheer kijkt beledigd, maar maakt zich snel uit de voeten. De lijfwachten inspecteren de werkkamer en de geldkist vluchtig. Daarna splitsen ze zich in tweetallen. Ieder duo gaat een andere kant op.

Het toneel ligt er verlaten bij. Het licht iets meer dimmen. De lijfwachten komen nog een keer luid gapend langs voor een inspectieronde. Daarna is het weer een tijdje stil. Eventueel een klok 12 keer laten slaan.

Dan komen de twee zakkenrollers sluipend op met een brandende zaklamp in de hand. Ieder inspecteert de werkkamer grondig . Jaap neemt brutaal een slok champagne uit de fles. Gerrit neust in de kistjes op het bureau. Dan lopen ze langzaam ruggelings naar elkaar toe. Op de voorgrond botsen ze tegen elkaar op en schrikken hevig.

Gerrit: (bibberend)

Binnenkomen in het paleis was niet zo moeilijk.

Jaap: (nerveus)

Hoeveel tijd hebben we eigenlijk ?

Gerrit haalt het gestolen zakhorloge te voorschijn en bestudeert het.

Gerrit: (langzaam)

Nog precies... 27 minuten... Dan komen de bewakers weer langs.

Jaap kijkt bij het licht van zijn zaklamp nog eens om zich heen.

Jaap: (onzeker)

Zijn we hier wel goed ?

Zijn maat haalt een opgevouwen plattegrond uit zijn broekzak. Terwijl Jaap hem bijlicht, bekijkt de ander de kaart nauwkeurig.

Gerrit: (beslist)

Dit moet de koninklijke werkkamer zijn. Geen twijfel mogelijk !

Jaap beweegt zijn hoofd in het rond en maakt luidruchtig snuivende geluiden.

Jaap: (zangerig)

Ik ruik geld !

Handenwrijvend gaat het tweetal naar de geldkist. Jaap knielt neer en controleert zorgvuldig het hangslot.

Gerrit: (ongeduldig)

Nou, krijg je hem open ?

Jaap: (peinzend)

Ik mag niets beschadigen...

(zuchtend)
Het zal niet mee vallen...

Zijn maat geeft hem een joviale mep op zijn schouder.

Gerrit: (bemoedigend)
Jij doet je best, ik zorg voor de rest !
Ik ga op de uitkijk staan.

Jaap buigt zich over het hangslot. Met behulp van kleine instrumenten of een bos valse sleutels probeert hij het slot open te krijgen. Gerrit ijsbeert ondertussen op de voorgrond en werpt af en toe een blik op zijn zakhorloge.

Zijn maat moppert en zucht veelvuldig tijdens zijn pogingen. Plotseling stopt hij midden in zijn werk en kijkt geschrokken naar rechts. Vanuit de coulissen is het geluid van naderende voetstappen te horen of een dichtslaande deur hoorbaar.

Jaap: (paniekerig)
Er komt iemand aan !

Gerrit schudt zijn horloge flink heen-en-weer en tikt op het glas.

Gerrit: (verbaasd)
Onmogelijk ! Volgens mijn horloge hebben nog zeker 15 minuten voor de schildwachten komen.

Jaap: (schamper)
Zoals je ziet; gestolen goed, gedijt niet !

Zijn maat knikt instemmend en kijkt verwilderd om zich heen.

Gerrit: (gejaagd)
We moeten ons verstoppen !

De 2 inbrekers rennen een tijdje doelloos rond door de werkkamer op zoek naar een goede verstopplaats. Ze botsen daarbij herhaaldelijk tegen elkaar of het meubilair op.

Jaap zet tenslotte de kap van de staande schemerlamp op zijn hoofd en blijft doodstil staan. Gerrit gaat in de linkerhoek staan terwijl hij de grote kamerplant ter hoogte van zijn middel voor zich houdt.

De kamerheer verschijnt via de rechterzijde met een slaapmuts op het hoofd. Hij een licht zichzelf bij met een brandende zaklamp of een kaars in een blaker. Hij loopt sloffend naar de voorgrond.

Kamerheer: (geeuwend)
Ik kan niet slapen...
(boos)
Ik kan me zo opwinden over die gemene bedriegers !
(verdrietig)
Arme koning Alexander, arm volk...
(zuchtend)
Wist ik maar een manier om bij het goud te komen...

Op dat moment niest Gerrit heel hard en gaat de kamerplant flink heen-en-weer. De kamerheer schrikt hevig en zwaait met zijn zaklamp/blaker in het rond.

Kamerheer: (bibberend)
Wie is daar ?!
(quasi flink)
Kom te voorschijn ! Ik ben gewapend !

De twee dieven komen gedwee tevoorschijn met hun handen omhoog.

Kamerheer: (dreigend)
Wat doen jullie hier ?

Jaap: (hakkellend)
Wij zijn even op werkbezoek...

Kamerheer bekijkt hen wat nauwkeuriger bij het licht van zijn zaklamp/blaker.

Kamerheer: (minachtend)
Volgens mij zijn jullie een stelletje ordinaire dieven !
(beslist)
Ik roep de bewakers !

Hij maakt aanstalten om luid hulp in te roepen. Gerrit valt hem echter voor de voeten.

Gerrit: (smekend)
Heb medelijden met ons, edele heer ! Wij hebben een moeilijke jeugd gehad.

Jaap: (bitter)
Vader is jong gestorven door de drank...

Gerrit: (ontroerd)
Moeder daarna doodgegaan van verdriet...

Jaap: (snikkend)
Wij zijn opgegroeid in een vreselijk weeshuis...

Gerrit: (huilerig)
Elke dag slecht eten en een pak slaag...Niemand hield van ons...

De kamerheer is tot tranen bewogen en snuit flink in een bonte zakdoek. Die biedt hij daarna ook aan het tweetal aan.

Kamerheer: (emotioneel)
Genoeg !... Jullie mogen zo vertrekken... Er is al genoeg verdriet in ons koninkrijk...

Jaap: (verontschuldigend)
We wilden alleen die gemene Houwdegen van zijn goud afhelpen !

De kamerheer reageert verrast bij het horen van deze bekentenis.

Kamerheer: (heftig)

Maar dát wil ik ook !

(verontwaardigd)

Weten jullie dat ze elke keer stiekem goudstaven weghalen ?

(verdrietig)

Zo moeten de koning en het volk nog langer lijden.

Gerrit: (uitnodigend)

Laten we samenwerken om daar een einde aan te maken...

Jaap: (emotioneel)

Wij willen graag ons leven beteren...

(smekend)

Geef ons een kans...

De kamerheer kijkt nog even bedenkelijk, maar schudt dan de hand van de inbrekers.

Kamerheer: (plechtig)

De vijanden van mijn vijanden, zijn mijn vrienden...

Jaap: (opgelucht)

Mooi, daar zijn we het al samen over eens.

Gerrit: (zakelijk)

Zeg vriend,...kun jij ons aan de sleutel van die geldkist helpen ?

De kamerheer schudt ontkennend het hoofd.

Kamerheer: (spijtig)

Nee ! Generaal Houwdegen draagt die dag en nacht bij zich.

(bitter)

Niemand krijgt die te pakken !

De twee dieven kijken elkaar veelbetekenend aan.

Gerrit: (zelfverzekerd)

Dát lijkt me een echt klusje voor Gerrit Grijpgraag...

Jaap: (trots)

En Jaap Jatter !

Kamerheer: (nieuwsgierig)

Hoe gaan jullie dat aanpakken ?

Gerrit: (peinzend)

Misschien kunnen we gebruik maken van hun grote hebzucht ...

Jaap: (verbeten)

We moeten die sleutel zien te bemachtigen...

Het tweetal begint druk te overleggen met elkaar. Dit gaat gepaard met veel gebaren en voortdurend wikken en wegen.

De kamerheer kijkt ondertussen vol verwachting toe. Tenslotte zijn de dieven het samen eens.

Gerrit: (zuchtend)

We hebben een gewaagd plan... Op de eerste plaats hebben we een nauwkeurige beschrijving van de sleutel en de ketting/het lint nodig.

Jaap: (trots)

Dan kan ik een vals exemplaar maken. Daar ben ik namelijk heel goed in !

Zijn maat geeft hem een corrigerende tik.

Gerrit: (belerend)

We gaan proberen de echte sleutel te verwisselen voor het valse exemplaar.
(peinzend)

Verder moet je ons helpen aan een gouden munt uit de tijd van Napoleon.

De kamerheer kijkt heel verwonderd.

Kamerheer: (verbaasd)

Wat moeten jullie daar nu mee ?

Gerrit: (grinnikend)

We verschijnen hier morgen vermomd als 2 geleerden. Dan zul je het wel begrijpen...

Jaap: (dwingend)

Waarschuw ook de ministers en de politie ! Zonder hun hulp kan alles nog mislopen !

De kamerheer knikt braaf. Gerrit werpt plotseling een ongeruste blik op zijn horloge.

Gerrit: (gejaagd)

Het is de hoogste tijd om te vertrekken. Dadelijk komen de bewakers weer !

De kamerheer beduidt hen om hem te volgen. Ze verdwijnen haastig via de rechterzijde.

Het toneel is een moment leeg. Dan verschijnen aan de linkerzijde de 4 bewakers. Ze inspecteren geuwend de werkkamer en de geldkist. Tevreden splitsen ze zich weer in duo's en verlaten ieder via een andere kant het toneel.

Het licht verder dimmen totdat alles donker is.

Samenvatting scène 4 en 5

Gerrit en Jaap komen vermomd als geleerden bij generaal Houwdegen op bezoek. Ze spelden hem een verhaal op de mouw over een verborgen schat. Op slinkse wijze weten ze ook de sleutel van de geldkist te bemachtigen. Met behulp van de ministers en de kamerheer brengen ze de goudvoorraad in veiligheid. Door een ingenieus opgezette val kunnen de generaal en de sergeant uiteindelijk overmeesterd worden.

Koning Alexander wordt bevrijd. Houwdegen en Bullebak krijgen een gepaste straf. De samenzweerders zijn natuurlijk de helden van de dag. Het hele volk viert tenslotte de bevrijding met een daverend slotfeest